

Handläggare
Marita Åkersten
Tfn: 08-508 36 215
Anders Håkansson
Tfn: 08-508 26 208**Till**
Äldrenämnden
den 26 mars 2019

Redovisning av stimulansmedel för ökad bemanning inom äldreomsorgen 2018

Förvaltningens förslag till beslut

Äldrenämnden godkänner förvaltningens redovisning av stimulansmedel för ökad bemanning 2018.

Margareta Östrand
Tf. FörvaltningschefRaili Karlsson
Avdelningschef

Sammanfattning

År 2015 beslutade regeringen om en satsning på ökad bemanning inom äldreomsorgen under åren 2015 – 2018. Enligt Socialstyrelsens anvisningar ska kommunerna årligen åiterrapportera till Socialstyrelsen hur stimulansmedlen har använts. Stimulansmedel som inte förbrukats inom angiven tid, eller som inte använts enligt villkoren, ska återbetalas.

I Stockholms stad har äldrenämnden haft uppdraget att administrera och fördela stimulansmedlen till stadens verksamheter inom äldreomsorg, oavsett regiform. År 2018 tilldelades Stockholms stad 152,8 mnkr som fördelades till 233 verksamheter. Verksamheter som beviljats stimulansmedel ska till äldreförvaltningen inkomma med en återredovisning av stimulansmedlen. Av redovisningarna framgår hur mycket av de beviljade medlen som förbrukats, vilka personalutökningar som gjorts samt vilka effekter dessa utökningar haft för verksamheten.

De inkomna redovisningarna har sammanställts av äldreförvaltningen och redovisats till Socialstyrelsen, se bilaga. År

2018 har en stadsdelsförvaltning och en privat utförare redovisat att de inte förbrukat medel motsvarande 1,8 mnkr.

Av återredovisningarna framgår att under mätmånaden *november* 2018 finansierades totalt 384 årsarbetare fördelade på 1 125 personer av stimulansmedel. Av dessa hade 419 anställda fått utökad sysselsättningsgrad. Områden som särskilt prioriterats av verksamheterna är aktiviteter, social samvaro och måltidssituationerna.

Äldreförvaltningen konstaterar att med stöd av stimulansmedlen har ett stort antal kvalitetshöjande satsningar genomförts i äldreomsorgens verksamheter. I flera fall kommer de satsningar som gjorts också att ge långsiktiga effekter efter att den statliga satsningen upphör. Bland annat har satsningen på dietister i särskilda boendeformer permanentats. Även Tryggt mottagande i hemmet startade som ett projekt finansierat av stimulansmedlen.

Förvaltningen konstaterar dock att det också finns negativa konsekvenser av tidsbegränsade satsningar med riktade stimulansmedel. Förutom att riktade statsbidrag alltför sällan ger långsiktiga effekter medför de ofta en omfattande administration. Kortsiktighet och årliga omprövningar innebär också en ökad andel visstidsanställningar, något som bland annat visat sig i de satsningar som gjorts på ökad bemanning inom äldreomsorgen.

Bakgrund

År 2015 beslutade regeringen om en satsning på ökad bemanning inom äldreomsorgen under åren 2015 – 2018. Satsningen omfattande totalt 7 miljarder kronor och har administrerats av Socialstyrelsen. Stimulansmedlen har riktat sig till den av kommunerna finansierade vården och omsorgen om äldre med målsättningen att skapa ökad trygghet och kvalitet för den enskilde. Varje kommun har i egenskap av huvudman för sin och enskilda utförares verksamhet rekviderat tilldelade medel enligt fördelningsnyckeln i regeringsbeslutet. Kommunerna har själva fått avgöra hur medlen ska disponeras mellan verksamheterna. För år 2018 tilldelades Stockholms stad 152,8 mnkr. Totalt har stadens äldreomsorg tilldelats 552 mnkr under åren 2015 – 2018.

Enligt Socialstyrelsens anvisningar ska kommunerna senast den 4 februari 2019 återrapportera till Socialstyrelsen hur 2018 års medel har använts. Stimulansmedel som inte förbrukats inom angiven tid, eller som inte använts enligt villkoren, ska återbetalas. I Stockholms

stad har äldrenämnden haft uppdraget att administrera och fördela stimulansmedlen till stadens verksamheter inom äldreomsorg.

Ärendet

Fördelning 2018

Samtliga utförare inom Stockholms stads äldreomsorg, oavsett regiform och verksamhet, har erbjudits möjligheten att ansöka om stimulansmedel för ökad bemanning. Förutsättningen har varit att deras ansökan uppfyllt de villkor som ställts av Socialstyrelsen. Fördelningen har baserats på verksamheternas volym, d.v.s. antal boende eller antal hemtjänstkunder. Utöver denna fördelning har medel också fördelats till ett antal prioriterade områden som äldrenämnden fastställde vid den första fördelningen av stimulansmedel år 2015, dnr 340-663/2015.

Efter beslut i äldrenämnden den 27 mars 2018 beviljades 233 enheter inom stadens äldreomsorg stimulansmedel för ökad bemanning. Senare har en verksamhet tilldelats stimulansmedel enligt delegationsbeslut av förvaltningschefen. 49 % av stimulansmedlen tilldelades verksamheter i egen regi och 51 % till privata verksamheter.

De medel som reserverats för prioriterade områden fördelades enligt följande:

- Dietister inom särskilda boendeformer; cirka 3 mnkr
- Tryggt mottagande i hemmet; i samverkan med Hälso- och sjukvårdsförvaltningen upprätta team som ska bidra till en trygg och hållbar hemgång efter sjukhusvistelse för den enskilde, cirka 10 mnkr.
- Äldre med psykisk ohälsa; mötesplatser/träffpunkter och hemtjänstteam för äldre personer med psykiska funktionshinder/psykisk ohälsa ca 4 mnkr.

Förbrukade medel 2018

Verksamheter som beviljats stimulansmedel ska till äldreförvaltningen inkomma med en återredovisning av stimulansmedlen. Av redovisningarna framgår hur mycket av de beviljade medlen som förbrukats, vilka personalutökningar som gjorts samt vilka effekter dessa utökningar haft för verksamheten. I några fall har utförare med många enheter, efter kontakt med äldreförvaltningen, omdisponerat medel mellan enheterna. De inkomna redovisningarna har sammanställts av äldreförvaltningen och redovisats till Socialstyrelsen, se bilaga. År 2018 har en

stadsdelsförvaltning och en privat utförare redovisat att de inte förbrukat medel motsvarande 1,8 mnkr. Dessa kommer därmed att återbetalas till Socialstyrelsen.

Personalutökningar

Av återredovisningarna framgår att under mätmånaden *november* 2018 finansierades totalt 384 årsarbetare fördelade på 1125 personer av stimulansmedel. Av dessa har 419 anställda fått utökad sysselsättningsgrad vilket är betydligt fler än föregående år. 2017 redovisades att 184 anställda fått utökad tjänstgöringsgrad. Det är framförallt på vård- och omsorgsboenden som redovisningar visar utökningar fördelade på ett stort antal personal.

I nedanstående tabell redovisas antalet årsarbetare per befattning som finansierats med stimulansmedel under mätmånaden *november* 2018.

Befattning	Kvinnor	Män	Totalt
Sjuksköterskor	10,0	0,2	10,2
Undersköterskor	191,5	37,8	229,3
Vårdbiträde	52,5	17,4	69,9
Arbetssterapeuter	2,1	0,0	2,1
Fysioterapeuter	0,8	0,3	1,1
Dietister	6,0	0,7	6,7
Arbetsledare	18,9	2,8	21,7
Övriga*	39,2	3,4	42,6
Totalt	321,0	62,6	383,6

* Främst aktivitetsledare

Effekter för verksamheterna

Precis som tidigare år redovisas att den utökade bemanningen genererat många positiva effekter i verksamheterna. Det är framför allt inom området social stimulering och aktiviteter som satsningar gjorts. Också måltidssituationerna har varit ett prioriterat område där många vård- och omsorgsboenden satsat på att förstärka bemanningen vid måltiderna. Utökningen av sjuksköterskor och paramedicinsk personal inom de särskilda boendeformerna har inneburit att personalen fått mer handledning i omvårdnadsarbetet och att de boende fått mer individuella rehabiliteringsinsatser.

Inom hemtjänsten har många verksamheter fortsatt att satsa på utökad arbetsledning samt personalutökningar i arbetsgrupperna. För personalen har den ökade chefsnärvaron inneburit ökat utrymme för handledning och gemensam planering av arbetet kring

den enskilde. Några hemtjänstenheter redovisar att de anordnat olika former av aktiviteter i sina lokaler för de äldre i syfte att bryta ensamhet och isolering.

Nedan återges några exempel från verksamheternas redovisningar:

Servicehus

I början på året utökade vi andel sjukgymnaster/fysioterapeuter och kunde utöka öppettiderna i gymmet, vi har sett ett gott resultat både genom att fallstatistiken sjunkit, men även genom att gymmet är en socialpunkt för äldre som inte deltar i andra aktiviteter. Vi har också utökat aktivitetsresurserna vilket har inneburit fler och mer varierade aktiviteter för de äldre som stimulerar både kropp och kognition. Enheten har kunnat utöka hembesök och enskilda aktiviteter till de äldre vilket har resulterat i flera äldre har kommit ut på utflykter. Enheten har ett samarbete med en förskolegrupp vilket inneburit stor glädje och vi hoppas kunna fortsätta samarbetet kommande år.

Vård- och omsorgsboende

Vi har utökat tjänstgöringsgrad för 14 deltidsanställda för att arbeta med trivsel i samband med måltider för våra boende. Personalen har börjat sina kvällspass klockan 12 för att vara med de boende vid måltiden, arbeta för att skapa en trevlig och lugn atmosfär, samtala under måltiden för att få en trevlig måltidssituation. Personalen har suttit med vid varje bord och funnits där för att skapa en trevlig mötesstund i samband med måltiden men även efteråt. Kostombud (3 personer) har utökat tjänstgöringsgrad för att delvis delta i måltider men framför allt för att ta fram menyer, rätt tillbehör till rätt mat, arbeta med placeringar, dukning och servering för att öka trivsel med måltider. Enkätundersökningar visar att trivseln vid måltider har ökat mycket, 96% tycker maten är mycket god på boendet och nöjdheten på boendet har ökat till 100%.

Hemtjänst (prioriterat område Psykisk ohälsa)

Målsättningen med ansökta stimulansmedel var att fortsätta med den träffpunkt som vi startade 2017 i vår lokal. Aktiviteter som varit särskilt uppskattad är inomhusboule, bingo och samvaro över en kopp kaffe med olika samtalsämnen. Viktigast har varit att skapa en trygg punkt dit man kan komma utan att uppleva krav. Utmaningen har varit att motivera ensamma att komma till gemenskap, med målet att förebygga isolering som leder till ohälsa.

Långsiktiga effekter

Förutom verksamheternas redovisningar har också äldreförvaltningens inspektörer vid besök i verksamheterna intervjuat chefer och personal om effekterna av stimulansmedlen. Under åren har många påtalat de positiva effekter som stimulansmedlen haft och cheferna uttrycker nu en oro över vad som händer när stimulansmedlen upphör. De kommer sannolikt inte att kunna fortsätta med personalutökningar i samma omfattning. Det framgår också att för personalen upplevs den utökade bemanningen som en del i den ordinarie verksamheten. De första två åren som verksamheterna fick stimulansmedel var betydligt fler av personalen medvetna om dessa extra medel än vid intervjuerna 2018.

Av redovisningarna och intervjuerna framgår dock att många verksamheter förberett sig på att stimulansmedlen sannolikt kommer att upphöra. Flera uppger att de t.ex. gjort schemaförändringar för att kunna fortsätta med utökad bemanning vid måltiderna. Vid en intervju svarar en enhetschef på frågan om vad som händer i fortsättningen: *"Vi kommer att arbeta vidare med psykisk ohälsa, gymmet, lunchklubben ska fortsätta, aktiviteter och kvalitetsansvarig ska fortsätta, vi ska jobba vidare med dokumentationen. Har mycket bra grejer på gång och ska fortsätta med det"*.

Två av de områden som prioriterades i fördelningen av stimulansmedel, dietister och Tryggt mottagande, har helt eller delvis övergått i ordinarie verksamhet. Dietister har anställts i stadsdelsförvaltningar och Tryggt mottagande finansieras av särskilda medel som reserverades i budget 2019.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom äldreförvaltningen. Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet den 19 mars 2019. Samverkan med de fackliga organisationerna har skett i förvaltningsgruppen den 20 mars. Det för socialnämnden, äldrenämnden och överförmyndarnämnden gemensamma rådet för funktionshinderfrågor har informerats om ärendet den 14 mars 2019.

Förvaltningens synpunkter

Äldreförvaltningen konstaterar att med stöd av stimulansmedlen har ett stort antal kvalitetshöjande satsningar genomförts i äldreomsorgens verksamheter. Aktiviteter, social samvaro och

måltidssituationerna är områden som har stor betydelse för den enskildes livskvalitet. I flera fall kommer de satsningar som gjorts också att ge långsiktiga effekter för såväl de äldre som för personalen i verksamheterna. Detta gäller särskilt i de verksamheter där nya arbetsformer kunnat implementeras och arbetsscheman förändrats. Att genomföra förändringar och hitta nya arbetsformer på en arbetsplats kräver ofta både tid och energi under själva genomförandefasen innan det är implementerat i ordinarie verksamhet. Även satsningen på dietister i särskilda boendeformer är numera en permanent utökning i flera stadsdelsförvaltningar. Sannolikt är också Tryggt mottagande en form av insats som kommer att ingå i ordinarie verksamhet i framtiden.

Många chefer har framfört oro för hur de ska hantera det faktum att stimulansmedlen upphör och de inte längre kan göra personalutökningar i samma omfattning. Enligt äldreförvaltningens uppfattning är detta en av de negativa konsekvenserna av tidsbegränsade satsningar med riktade stimulansmedel. Förutom att riktade statsbidrag alltför sällan ger långsiktiga effekter medför de ofta en omfattande administration. Kortsiktighet och årliga omprövningar innebär också en ökad andel visstidsanställningar, något som bland annat visat sig i de satsningar som gjorts på ökad bemanning inom äldreomsorgen. De negativa effekterna av riktade statsbidrag är också något som uppmärksammades av Tillitsdelegation i sitt huvudbetänkande (SOU 2018-47). I detta föreslås att regeringen ska ha som huvudprincip att använda sig av generella statsbidrag.

Även om verksamheterna inte har möjlighet att fortsätta med den utökade bemanningen betyder det inte att de fyra åren med stimulansmedel varit förgäves. De satsningar som stimulansmedlen bidragit till kommer i flera fall att få långsiktiga effekter på kvaliteten i verksamheterna. Ett av äldreförvaltningens uppdrag är att tillsammans med stadens verksamheter arbeta med kvalitetsutveckling. Ett mångfasetterat arbete som pågår kontinuerligt, oavsett statliga stimulansmedel.

Jämställdhetsanalys

Detta ärende bedöms inte, varken direkt eller indirekt, ge konsekvenser för invånarna beroende på om de är kvinnor eller män.

Bilagor

1. Stockholms stads återsrapportering till Socialstyrelsen av
stimulansmedel för ökad bemanning inom äldreomsorgen
2018